

***De minimis* paramos reikšmė valstybės pagalbos kontekste**

Tyrimo objektas – *de minimis* paramos vaidmuo valstybės pagalbos kontekste.

Darbo tikslas – palyginus valstybės paramos teikimo tendencijas ir apimtis Lietuvoje bei kitose ES valstybėse įvertinti *de minimis* pagalbos reikšmę Lietuvos ekonomikai.

Darbo uždaviniai:

1. Nustatyti valstybės pagalbos teikimo paskirtį ir poreikį verslo subjektams.
2. Palyginti Lietuvoje ir ES šalyse taikomų valstybės pagalbos rūšių ir priemonių tendencijas.
3. Išnagrinėjus kitų autorių atliktus tyrimus apie valstybės paramą, įvertinti jos poveikį šalies ekonomikai.
4. Išanalizavus valstybės pagalbos ir *de minimis* paramos Lietuvoje kitimą 2000–2014 metais, identifikuoti tai lėmusias priežastis.
5. Įvertinti nereikšmingos pagalbos priemonių įgyvendinimą ir jų poveikį Lietuvos ekonominiams rodikliams.

Gauti rezultatai:

1. Išanalizavus užsienio ir lietuvių literatūrą, pastebėta, kad valstybės intervencijos poreikis išryškėja ekonominių nuosmukių metu. Tuo laikotarpiu verslo subjektai susiduria su apyvartinių lėšų trūkumu, tad kreipiasi į valstybines institucijas dėl paramos gavimo. Valstybė teikia pagalbą verslo subjektams dėl kelių priežasčių: siekdama padidinti darbo našumą šalyje, skatinti užimtumo augimą bei ekonomikos vystymąsi.

2. Lyginant Lietuvos ir ES šalių paramos teikimą, reikėtų paminėti tai, kad parama tiek Lietuvoje, tiek bendrai ES šalyse dažniausiai teikiama subsidijų ir dotacijų forma, tačiau galima išskirti kelis esminius skirtumus. Lietuvoje plačiausiai teikiama yra regioninė pagalba, o ES šalyse dažniausiai teikiama horizontalioji. Lyginant Lietuvos valstybės paramos apimtis su kitomis ES šalimis buvo atsižvelgta į valstybės pagalbos dalį nuo šalies BVP. Pastebėta, kad nacionalinės valstybės pagalbos atžvilgiu Lietuva yra 23 iš 28 ES narių, o *de minimis* paramos – 8–10 iš 28 valstybių, o tai parodo, kad nereikšmingos pagalbos apimtys Lietuvoje yra didelės, lyginant su kitomis narėmis. Dideli valstybės paramos mastai šalyje atspindi poreikį remti verslo įmones ar atskirus sektorius tam, kad būtų išspręstos šalies ekonominės – socialinės problemos.

3. Remiantis mokslininkų atliktais tyrimais apie valstybės pagalbos poveikį ES šalyse, galima teigti, kad valstybės paramos įtaka ekonominiams rodikliams yra vertinama skirtingai. Tyrimai, kuriuose analizuojama bendra nacionalinė pagalba atskleidžia, kad ši parama lemia eksporto, produktyvumo bei konkurencingumo augimą ir yra vertinama teigiamai. Tačiau tyrimai, kuriuose

analizuojama ES regioninė parama, parodė, kad tam tikrais atvejais valstybės pagalba nėra efektyvi priemonė spręsti šalies ekonomines – socialines problemas.

4. Vertinant 2000–2014 m. teikiamą valstybės pagalbą ir *de minimis* paramą Lietuvoje, galima pastebėti, kad šių paramos rūšių finansavimo lėšų kitimo tendencijos yra panašios. Tiek nereikšmingos, tiek valstybės pagalbos apimtys nuo 2005 m. iki 2008 m. išaugo, o tam įtakos turėjo Lietuvos įstojimas į ES ir naujos galimybės verslo subjektams naudotis ES fondų lėšomis. 2009 ir 2010 m. paramos teikimo mastai sumažėjo dėl ekonominio nuosmukio, tačiau 2011 m. paramos teikimo apimtys išaugo ir iki 2014 m. kito nežymiai. Atsižvelgiant į nereikšmingos paramos vaidmenį nacionalines valstybės pagalbos kontekste, galima daryti išvadą, kad minimalios pagalbos vaidmuo Lietuvoje kasmet vis auga ir 2012 m. ši paramos rūšis sudarė 48,47 proc. nacionalinės pagalbos, o tai atspindi *de minimis* paramos teikimo reikšmę Lietuvoje.

5. Įvertinus ryšį tarp *de minimis* paramos priemonėms skirto finansavimo ir Lietuvos ekonominių rodiklių, galima teigti, kad įmonių apyvartumui, užimtumui skatinti ir darbo našumui šalyje didinti skirtų priemonių tikslai pasiteisina. Tarp nereikšmingos pagalbos teikimo lėšų ir apyvartumo, užimtumo bei našumo rodiklių egzistuoja stiprus tiesioginis ryšys. Vadinas, nors minimalios valstybės paramos teikimas yra laikomas nereikšmingu, tačiau ši pagalbos rūšis daro įtaką Lietuvos ekonominių rodiklių teigiamiems pokyčiams.

Pasiūlymai:

- 1) Informaciją apie suteiktą *de minimis* paramą teikti ne tik paramos gavėjams ir teikėjams, bet ir kitiems suinteresuotiems asmenims. Prieiga prie tokios informacijos paskatintų daugiau tyrimų *de minimis* paramos tema.
- 2) *De minimis* pagalbą išskirti kaip atskirą pagalbos rūšį neįtraukiant jos į bendrą valstybės pagalbos sumą. Dalis valstybinių institucijų, kurios teikia ir nacionalinę, ir nereikšmingą pagalbą, Konkurencijos tarybai pateikia nereikšmingos paramos duomenis, tačiau statistikoje registruoja bendrą šių pagalbų sumą, neišskiriant minimalios paramos. Dėl to yra sudėtinga įvertinti tų priemonių, kurias įgyvendina šios institucijos, efektyvumą ir poveikį šalies ekonominiams rodikliams.

Tolesnės analizės galimybės.

Šią temą nagrinėti galima būtų ir kitais būdais, pavyzdžiui, įvertinti kaip nereikšminga pagalba veikia konkrečių verslo subjektų finansinių rodiklių kitimą, t.y. vertinti paramą gaunančio verslo subjekto pagalbos apimtis ir kaip paramos gavimas veikia įmonės rezultatus. Taip pat tiriant *de minimis* paramos poveikį ekonomikai galima būtų vertinti ir kitas priemones, pavyzdžiui, garantijas, palūkanų kompensavimą ar mokesčių atidėjimus.

Praktinės darbo pritaikymo galimybės.

De minimis paramos tema nėra plačiai nagrinėta, tad nėra atlikta tyrimų, kurie įvertintų šios pagalbos svarbą šalies ekonomikai. Šios temos nagrinėjimas yra aktualus ir *de minimis* paramos teikėjams, ir verslo subjektams gaunantiems paramą. Gauti rezultatai parodo, jog nereikšmingos pagalbos teikimas yra efektyvi priemonė skatinti užimtumą bei ekonomikos vystymąsi. Remiantis darbe atliktu tyrimu, verslą remiančios institucijos turėtų atsižvelgti į teigiamą *de minimis* pagalbos poveikį ekonominiams rodikliams ir paramą teikti didesniu mastu.